

АНАЛІТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВАРІАНТІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Обґрунтовано вибір варіантів інноваційного розвитку підприємства та запропоновано систему критеріальних показників.

Ключові слова: інноваційний розвиток, показник інвестиційного ефекту, техніко-інвестиційний ефект.

Seredyns'ka V., Sachenko S.

FEASIBILITY STUDY CHOSE THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

Summary. Co-authors argued a selection of innovative options for enterprise development and proposed a system of evaluation criteria.

Keywords: innovation development, investment rate reduction, technical and investment effect.

1. Вступ

Однією із основних проблем інноваційної діяльності суб'єктів господарювання є вибір варіантів інноваційних змін. З огляду на різноманітність сфер і методів використання, багатогранний та комплексний характер інновацій, їх необхідно оцінити, для того, щоб аналітично обґрунтувати доцільність і можливість впровадження, виконати порівняльний аналіз інноваційних альтернатив з метою вибору тієї, яка забезпечить підприємству суттєві конкурентні переваги і належну економічну віддачу. Практична реалізація цієї проблеми передбачає розроблення системи критеріїв, показників, методів вимірювання та процедури порівняльної оцінки.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Упродовж останніх років опубліковано багато наукових робіт вітчизняних і зарубіжних авторів з цієї проблеми [1 – 5 і т. д.], створено різні варіанти методичних вказівок і рекомендацій щодо економічної експертизи інноваційних проектів [6 – 8 і т. д.]. Наявність широкого спектра думок свідчить, що проблему оцінювання інновацій усе ще не вирішено: не враховуються ринкові вимоги щодо побудови цілісної моделі оцінювання, не обґрунтовано повністю принципів та особливостей оцінювання окремих напрямів інноваційної діяльності.

3. Мета статті і постановка завдання

Мета дослідження – обґрунтувати вибір варіантів інноваційного розвитку підприємства та запропонувати систему критеріальних показників.

4. Виклад основного матеріалу

Огляд деяких нормативних документів, економічної літератури свідчить, що часто за основний критерій оцінювання інновацій приймають показники ефекту й ефективності. Найпоширенішим є підхід, за яким під ефектом розуміють абсолютну величину, що відображає різницю між вартісною оцінкою результатів і витрат, здійснених, щоб їх одержати, а під ефективністю – відносну величину, яку отримують як частку від ділення ефекту і витрат. Інколи ефективність розглядають як еконо-

мічну категорію, що знаходить відображення в сукупності як абсолютних, так і відносних показників [10]. Іноді поняття "ефективність", "ефект", "результат", "результативність", "корисність", "цінність" вживають як синоніми. Це призводить до ігнорування методу визначення показників, що їх відображають, ускладнює розуміння змісту економічних явищ.

Виконавши аналіз і систематизувавши підходи до визначення умов розвитку підприємств, ми розробили критеріальну базу та сформували систему основних показників, за якими слід здійснювати порівняльний аналіз альтернативних варіантів інновацій. Систему показників варто об'єднати в групи, що відображають науковий, техніко-економічний, операційний, фінансовий, інвестиційний ефекти та інвестиційну ефективність від впровадження інновацій.

Науковий ефект є результатом впровадження всіх інновацій незалежно від мети та сфери використання. Він характеризує розширення і приріст знань, втілених в інновацію. До пропонувананих показників оцінювання можна віднести: новизну, перспективність, рівень упровадження результатів інноваційного проекту, наявність охоронних документів.

Для оцінювання рівня новизни зарубіжні та українські науковці пропонують використовувати різні підходи, а саме: за глибиною змін, покладених в основу науково-технічних та конструктивно-технологічних рішень [11], за рівнем теоретичних і методичних напрацювань, що є основою інновації [12], за рівнем оригінальності та прогресивності як самої інновації, так і інноваційної продукції, отриманої в результаті її використання [13], за масштабами новизни [14]. Ми погоджуємося з думкою науковців про необхідність диференціації показників новизни. Однак суттєві труднощі полягають в тому, що жоден з її аспектів не можна відобразити кількісно, а тому пропонуємо використовувати якісні показники. Аналіз публікацій з теорії вимірів

[16] дає можливість стверджувати, що для вимірювання якісних показників найдоцільніше застосувати рангові шкали. Їх варто будувати як впорядковану за зростанням, за рівнем значущості, сукупність змістових (вербальних) характеристик і відповідну їй послідовність чисел натурального ряду, що збільшуються.

Використання рангових шкал з метою порівняльного оцінювання альтернативних інновацій вимагає вибору, визначення та обґрунтування часткових показників, а також розроблення градацій для їх виміру. Для оцінювання часткових показників новизни пропонуємо використати такі: науково-теоретичне значення інновації; глибина внесених змін; новизна технічного виконання; масштаби новизни; охороноздатність.

Науково-теоретичну значущість інновації варто визначати як якісний ранговий показник, що має ряд градацій. Найменш ваговою серед них є відсутність будь-якої науково-теоретичної цінності інновації, базування на відомих законах. Перспектива отримання нового фундаментального результату або розроблення теоретичної основи для нового прикладного дослідження є найвагомішою, бо створює можливості для широкомасштабного використання інновації.

Глибина внесених змін характеризує оригінальність і рівень прогресивності як самої інновації, так і інноваційного продукту, тому її доцільно оцінювати за допомогою чотирьох градацій (відсутність будь-яких змін; псевдоінновація, поліпшена і радикальна інновація). Цілком зрозуміло, що відсутність будь-яких змін, базування на традиційних підходах отримує найменшу рангову оцінку, а найвищу – радикальні інновації. Саме вони допомагають вирішувати складні науково-технологічні проблеми. Такі види інновацій створюються рідко і їх поява є новим етапом у розвитку науки і техніки. Радикальні інновації дають змогу досягти довгострокових конкурентних переваг, хоч і супроводжуються високими ризиками. Проте, як правильно зазначають дослідники, відмова від інновацій призводить до ще вищих ризиків, ніж їх застосування. Поліпшені інновації дають менший приріст корисних властивостей, новизна псевдоінновацій полягає в зміні дизайну, пакування тощо.

Для оцінювання новизни технічного виконання пропонуємо використати шкалу з градаційними рівнями, за якими можна оцінити новизну технічного принципу, що є основою інновації.

Масштаби новизни можна деталізувати за такими градаціями, як: рівень окремого суб'єкта господарювання; рівень галузі; рівень країни; світовий рівень.

Показник охороноздатності характеризує рівень патентної чистоти інновації, що гарантує можливість реалізувати її за кордоном. Оцінюючи цей показник, враховують наявність в інноваціях об'єктів, які можуть стати предметом патентного захисту або ліцензійних угод.

Перспективність інновації пов'язана з можливістю її подальшого використання, а рівень впровадження результатів інноваційного проекту можна

визначати за шкалою, проградуйованою відповідно до стадій життєвого циклу інновацій, так, щоб найнижчий рівень градації відповідав початковій фазі, а максимальний – останній фазі життєвого циклу інновації. Це дасть змогу порівнювати роботи різних напрямів: фундаментальні дослідження з високим рівнем новизни і невеликим ступенем впровадження та прикладні роботи, що впроваджуються за короткі терміни, але рівень новизни яких не завжди високий. З наближенням до практичного використання в промисловості рівень впровадження підвищується і зменшується ризик.

Цінність наукової розробки на ринку зростає, коли вона закінчена, заявлена, запатентована і закріплена за автором (авторами) охоронними документами.

Техніко-економічний ефект від впровадження інновацій доцільно оцінювати за допомогою показників техніко-економічного рівня, які відображають рівень конкурентоспроможності інновації. Визнаючи їх, пропонуємо скористатися підходом, запровадженим у Методиці визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво [15]. Для цього слід відібрати істотніші технічні та техніко-економічні параметри, у яких найбільше зацікавлені майбутні користувачі технології, продукції, послуг, способів виконання робіт.

Вважаємо за необхідне зазначити, що, поряд з оцінюванням самої інновації, важливого значення набуває і встановлення її впливу на функціонування та розвиток підприємства, що відображається у операційному і фінансовому ефектах. Вони проявляються у збільшенні обсягів виробництва, виручки від реалізації, розширенні асортименту продукції, частки експортованої продукції, зменшенні витратомісткості продукції, зниженні частки матеріальних і енергетичних ресурсів у собівартості продукції, прирості продуктивності праці, підвищенні рентабельності продукції, рентабельності активів, прискоренні їх оборотності, поліпшенні інших фінансових показників, збільшенні частки ринку підприємства за основними видами продукції, зростанні вартості підприємства тощо.

Показником інвестиційного ефекту від впровадження інновацій є чиста теперішня вартість, внутрішня норма дохідності, індекс рентабельності, строк окупності. У працях багатьох науковців розглянуто методику визначення цих показників, їхні переваги і недоліки.

5. Висновки

Дослідження свідчить, що ефективність інноваційних змін у діяльності підприємств вимірюється системою різноманітних показників. Тому аналітичне обґрунтування вибору варіантів їх інноваційного розвитку, основане на побудові багатокритеріальної моделі ефективності інновацій з використанням як кількісних, так і якісних складових.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: моногр. / Л. Л. Антонюк,

А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.

2. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / В. О. Василенко, В. Г. Шматько. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 440 с.

3. Валдайцев С. В. Оценка бизнеса и инновации / С. В. Валдайцев. – М. : Информационно-издательский дом "Филинь", 1997. – 336 с.

4. Йохна М. Економіка і організація інноваційної діяльності. / М. Йохна, В. Стадник. – К. : Вид. центр "Академія", 2005. – 400 с.

5. Крылов Э. И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: учеб. пособ. / Э. И. Крылов, И. В. Журавкова. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 384 с.

6. Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво : затверджено наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції та Міністерства фінансів України від 26.09.2001 р. № 218/46 [Електронний ресурс] / – Режим доступу : http://uazakon.com/documents/date_20/pg_igwzop.htm

7. Методика оцінки ефективності виконання інноваційних проектів та діяльності технологічних парків, затверджена наказом Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства промислової політики України від 21.11.2005 р. № 434/668/44246 [Електронний ресурс] / – Режим доступу : <http://uazakon.com/document/part34/idx34306.htm>

8. Методика проведення державної експертизи інноваційних проектів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 21 лютого 2008 року № 114 [Електронний ресурс] / – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/laws/MON_114_08.doc

9. Українсько-російський економічний глумачний словник / [авт.-уклад. В. М. Копоруліна]. – Харків : Факт, 2005. – 400 с.

10. Економічна енциклопедія: у трьох томах / [ред. Мочерний С. В. та ін.] – К. : Вид. центр "Академія", Т. 1. – 2000. – 864 с.

11. Соловьев В. П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) / В. П. Соловьев. – К. : Феникс, 2004. – 560 с.

12. Максименко З. Прогнозирование в науке и технике / З. Максименко, Э. Эртель. – М. : Внешторгиздат, 1989. – 152 с.

13. Куратченко Ю. А. Научно-технический потенциал внедрения как свойство научно-технической эффективности результатов НИР/ Ю. А. Куратченко, А. И. Щербаков. – М. : МДНТН, 1984. – 127 с.

14. Коренной А. А. Курс инновационного менеджмента: учебн. пособие / А. А. Коренной, В. И. Карпов. – Киев : НИИ Статистики, 1997. – 336 с.

15. Про затвердження Методики визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво. Спільний наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України та Мінфіну України від 25 вересня 2001 р. № 218/446 [Електронний ресурс] / – Режим доступу: – http://www.minregionbud.gov.ua/ib/bul/02_n01/i01_04.htm.

16. Теория измерений / [Пфанцагль И., Бауман В., Хубер Г., Овчинников С. ; под ред. С. Овчинникова]. – М. : Мир, 1976. – 248 с.

17. Цыгичко А. Н. Новый механизм формирования эффективности / А. Н. Цыгичко. – М. : Экономика. 1990. – 192 с.

УДК 658.1

Серединська І. В.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Виконано порівняльний аналіз методів оцінювання вартості підприємства, проаналізовано можливі напрями їх використання у системі корпоративного менеджменту

Ключові слова: методи оцінювання вартості підприємства, майно підприємства, корпоративне управління

Seredyns'ka I.

COMPARATIVE ANALYSIS OF METHODS CORPORATE VALUATION

Summary. Company's valuation methods of comparative analysis were covered, possible ways of their use in corporate management were studied

Keywords: valuation methods for companies, property companies, corporate governance.

1. Вступ

Об'єктивні економічні процеси, пов'язані з глобалізацією економіки, загостренням конкуренції

на товарних і фінансових ринках, спонукають до реформування підходів і пошуку нових ефективних систем корпоративного управління. На початку 90-х